

Prof. Dr. Kocsis László opponensi véleményre adott hivatalos válasz

Ezúton szeretném megköszönni, Dr. Kocsis László professzor Úrnak az aprólékos opponensi véleményét.

Külön köszönöm azon megállapításait, miszerint „*a téma felvetése indokolt*”, és „*a jövőre vonatkozó feltételezett fejlődés lehetséges feltárására alkalmas.*” Biztatónak tekintetem Professzor Úr azon megállapítását, miszerint „*új tudományos eredményeket fogalmaz meg.*”

A dolgozatban jelzett stilisztikai és gépelési hibákat sajnos most már nem tudom javítani. Ezek a többszöri átolvasást követően is a dolgozatban maradtak annak ellenére, hogy külső személyek is elolvasták a disszertációt benyújtás előtt.

A 3. táblázatban foglaltam össze az alkalmazott módszertant. A táblázatban feltüntetett adatok szerint Villányban 15, Tokajban 21 pincészetben készítettem irányított interjút. Tehát a két teszt interjút követően összesen 34 pincészetrel irányított interjúra került sor. A pincészetekben hat esetben kettő személlyel, három esetben három személlyel, de egy látogatás során került sor az interjúra. Ezeket minden esetben egy interjúként vettem számba. Ez alól a módszer alól kivétel a Dereszla Kft., amelynél a birtokigazgatón túl a jogelőd Bodrogvárhegy Kft. korábbi francia tulajdonosának, az Ancenis központú CANAL szövetkezet egykori birtokigazgatójával Franciaországban készítettem interjút.

A kért statisztikai adatokat a szabad hozzáférésű statisztikai adatok alapján bemutatom a nyilvános vita alkalmával.

A következőkben a bírálatban megfogalmazott három kérdésre kívánom megadni a választ:

1. Kérdés

Véleménye szerint mi az oka, hogy Magyarországon kicsi a szőlőtermelők közötti összefogás, termelő és értékesítő szövetkezetek jelentéktelen számban vannak jelen az ágazatban?

A kérdésre adandó válaszban véleményem szerint nem lehet egy egyszerűen beazonosítható faktort meghatározni. Amit viszont előre szeretnék vetni, hogy közel húsz évvel a kárpótlás és a masszív élelmiszeripari privatizáció lezárását követően nem időszerű már az a kliséként használt megfogalmazás, miszerint a szocialista diktatúra kötelező szövetkezetesítési politikája gátolja Magyarországon az összefogást.

A szövetkezés hiánya a szőlő-bor ágazatban nem kizárólag szakágazati probléma. A magyar mezőgazdaságot és élelmiszeripart sújtó horizontális problémáról beszélünk. Válaszomat ebből a horizontális szempontból fogalmazom meg.

Jogszabályi környezet hiánya: Bár a rendszerváltozást követő időszakban valamennyi felelős agrárpolitikus beszélt a szövetkezés szükségességéről, az ehhez szükséges átfogó jogszabályi környezet ez idáig nem került kialakításra.

A sikeres nyugat-európai agrárszövetkezés egy **rendszerszintű elképzelés**, amely áthatja az adott ország agrobusiness-hez kapcsolódó jogszabályait, a foglalkoztatáspolitikai, valamint a költségvetési és adópolitikai szabályokat.

Ezzel szemben Magyarországon jelenleg kizárólag a klasszikus termelési típusú szövetkezetekről van törvény. Azok adópolitikai, vagy foglalkoztatáspolitikai könnyítésére vonatkozóan egyetlen törvény sem rendelkezik. Ez alól a hegyközségekről szóló 2012. Évi CCXIX. törvény az egyedüli kivétel, amely a szövetkezetek számára szőlőfelvásárlási járulék mentességet tesz lehetővé, ha tagjai szőlőjét vásárolja fel. Ez már előrelépésként értékelhető, de továbbra sem a fiskális politika részét képezi.

Olyan szövetkezést elősegítő formák, mint a gépkörök, hazánkban jelenleg ismeretlenek. Így termelők közössége csak Kft-t alapítva tud közösen gépeket üzemeltetni, míg Franciaországban ezt három gazdálkodó bármikor megalapíthatja egy egyszerű bejegyzéssel.

A jelenlegi agrárkormányzat ígéretet tett, hogy a Nemzeti Vidékfejlesztési Stratégiában és a Darányi Ignác Tervben megfogalmazott szövetkezési prioritást még ebben a ciklusban benyújtandó a mezőgazdasági üzemekről és az agrár-integrációs törvénnyel kívánja előmozdítani.

Társadalmi okok: Az együttműködést gátolja továbbá a szőlészeti termelők közötti bizalom hiánya. Mára megszűnni látszik a falusi közegben is az adott szó és a kézfogás értéke, mely évszázadokon át a gazdasági kapcsolatok alapját jelentette. Ezt a helyzetet tovább nehezítik a rurális társadalmi viszonyok: családi ellentétek, személyes sérelmek.

Történelmi okok: A szőlő-bor ágazatban az integráció és szövetkezés hiányát a privatizáció és a kárpótlás külön utas jellegében kereshetjük. Míg a szőlő művelési ágú ingatlanokat a kárpótlás keretében árverezték el, addig a borászati üzemek a privatizáció keretében kerültek értékesítésre. Pinceszövetkezetek alapítására tettek ugyan kísérleteket (Ld.: Tokaji fejezet), de ezek mindegyike a szaktudás és a fiskális politikai támogatás hiányában csődbe ment.

2. kérdés:

Eredményei jelentős részben 5-7 évvel ezelőtti állapotokra vonatkoznak. Ismeretei szerint a két vizsgált magyarországi borvidéken nagyobb fokú lett-e a termelési, értékesítési koncentráció az elmúlt években?

Bár az irányított interjúk 2006-2009 között készültek, a disszertáció benyújtásakor a vállalkozásokra vonatkozó gazdasági adatokat aktualizáltam, illetve több új információt is feldolgoztam (pl.: Tokaji termékleírás módosítása körüli javaslatok, Villányi termékleírás 2012. évi módosítása). A disszertáció benyújtásakor a borvidéki titkárokkal egyeztettem a két borvidék aktuális helyzetéről, és témámmal kapcsolatos releváns információkat beépítettem a disszertációba.

Ezek alapján megállapítható, hogy részben a gazdasági válság hatására a vizsgált két borvidéken a termelés tekintetében jelentős koncentrációs folyamatok nem zajlottak le. Jellemzően az elmúlt 5-7 évben akvizíciós folyamatok zajlottak le, amely a termelés szerkezetét nem befolyásolták.

Villány esetében a koncentráció fokozódása azáltal is megfigyelhető, hogy a Csányi Pincészet fokozatosan veszi birtokba és újítja fel a lejárt szakcsoporti ültetvényeket. A Wunderlich és a Sauska Pincészetek pedig további földterületeket, illetve szőlőültetvényeket vásároltak.

Statisztikailag viszont a koncentrációval ellentétes folyamat, hogy több borvidéken, így Villányban is, több vállalkozás (családi és befektetői egyaránt) az alkalmazottainak művelésre haszonbérbe adja szőlőterületeit, melyek termését kötelezően a bérbeadó pincészetének kell értékesíteni. Így a szőlőtermelők száma emelkedhetett.

Hasonló folyamat zajlik le Tokaji borvidéken is, ahol több pincészet (általában befektetői pincészetek) jellemzően éves szerződéssel adják bérbe területeiket, de a termésre nem minden esetben tartanak igényt. Ez a folyamat felveti az alapanyag-termelés fokozódó piaci kiszolgáltatottságát.

Az értékesítés tekintetében a koncentráció fokozódását, a vizsgált két borvidéken, a hard-discount áruházláncok jelenthetik.

3. kérdés

A szőlőtermesztés területén milyen innovatív megoldásokat kapcsol a két vizsgált magyarországi borvidéken a külső tőkeforrásból létrejött vállalkozásokhoz?

Disszertációmban nem feltétlenül innovatív megoldásokat vettem számba, hanem azokat a termelés technológiai módszereket, melyeket elsőként alkalmaztak a külső tőkeforrásból létrejött vállalkozások az adott borvidéken.

Tokaj esetében ilyen megoldást jelentett, termőhely szempontjából, a nehezebben művelhető, egykor híres dűlőrészek művelésbe vonása. Az alacsonyabb sortávolságú, magasabb hektáronkénti tőszámú, alacsony és közép magas művelésű ültetvények telepítése is újdonság volt a borvidéken. Hasonlóan újszerű termesztéstechnológiát jelentett a termés korlátozás bevezetése a termésritkítás alkalmazásával, illetve a gépesítés területén tett előrelépések.

Tokajban valódi újításnak számított a Sárga muskotály borvidéki átlag feletti telepítése a birtokokon, illetve a Zéta fajta termesztésbe vonása. Fajtaválasztáskor további szempont volt a kisebb fürtű, minőségi termést lehetővé tevő klónok választása, melyekre később szelekciós programokat indítottak, illetve abban részt vettek. Jellemzően ez masszív szelekciós módszereket jelent napjainkban. Hasonlóan nagy figyelmet fordítanak a helyes alanyfajták kiválasztására.

Jelentős beruházásokat hajtottak végre a melioráció területén is a befektetői tulajdonban lévő vállalkozások.

Villány esetében az újítások száma korlátozottabb, hiszen ezen a borvidéken a befektetői vállalkozások jellemzően az új évezredben jelentek meg. E téren az újításokat a családi vállalkozások vezették be (történelmi dűlők újratelepítése, fajtahasználat, klónszelekció, optimális művelésmód stb.), amelyet a befektetői pincészetek is követtek.

A tézisekre tett észrevételeivel kapcsolatban – Professzor Úr és Tenk Professzor Úr opponensi véleménye alapján – az alábbi észrevételeket teszem:

Az 1. tézis megfogalmazását – mivel az opponensi vélemények megegyeznek – változatlan formában megtartom.

A 2. tézis kapcsán az utolsó mondatot valamint az első mondat második felét elhagyom.

A 2. tézis tehát így szól az opponensi vélemények figyelembe vételével így szól:

Magyarországon a koncentrációs folyamatok speciális körülmények között zajlottak le. A külföldi működő tőkebefektetések hazánkban szorosan összeforrtak a privatizáció folyamatával. A külső tőkeforrásból származó befektetések száma és aránya várhatóan Magyarországon is emelkedni fog az elkövetkező évtizedben.

A 3. és 4. tézisre vonatkozóan elfogadom és megköszönöm a tömörítésre tett közös javaslatukat.

A 3. tézis új megfogalmazása:

A szőlő-bor ágazatba befektető magánszemélyek borászati beruházásait nem kizárólag magánvagyonukból hozzák létre, és markáns eltérés figyelhető meg a borászati és szőlészeti befektetések között. A borászati vállalatokat általában tőkeapporttal alapítják meg, olykor offshore vállalkozásokon keresztül. A szőlőterületeket magyar állampolgárként, adózott jövedelmükből vásárolják meg.

A 4. tézis megfogalmazása:

A befektetések gazdasági megtérülését nem a nyereséges gazdálkodás, hanem a létrehozott vállalkozás értéknövekedése jelenti. A befektetés helyszínét az adott borvidék hírneve és termékeinek fejlődési potenciálja befolyásolja. A borászati befektetések gyakran presztízs beruházások, amit a bor pozitív társadalmi megítélése, és az általa szerezhető ismertség is befolyásol.

Ismételten köszönöm Professzor Úr fáradtságos munkáját és tisztelettel kérem válaszaim elfogadását.

Tagyon, 2013. augusztus 24.

Brazsil Dávid